

OGÓLNE WARUNKI UBEZPIECZENIA MIENIA ROLNICZEGO

ROZDZIAŁ I – POSTANOWIENIA WSTĘPNE

Zasady ogólne

§ 1

1. W oparciu o niniejsze Ogólne warunki ubezpieczenia mienia rolniczego (zwane dalej OWU) może zostać zawarta umowa ubezpieczenia następujących przedmiotów:
 - 1) mienia w gospodarstwie rolnym,
 - 2) maszyn rolniczych (sprzętu) AgroCasco.
2. Umowa ubezpieczenia zawierana jest przez Ubezpieczającego, który może ją zawrzeć na cudzy rachunek.
3. Umowa zawierana jest z Towarzystwem Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” Spółka Akcyjna, zwanym dalej WARTA.
4. Umowa ubezpieczenia może zostać rozszerzona o następujące ubezpieczenia dodatkowe:
 - 1) odpowiedzialności cywilnej (OC) z tytułu świadczenia usług turystycznych w gospodarstwie rolnym,
 - 2) odpowiedzialności cywilnej (OC) w życiu prywatnym,
 - 3) następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW).

Definicje

§ 2

Przez użyte w niniejszych OWU pojęcia rozumie się:

1. **Akcja ratownicza** – działania podjęte w celu zapobieżenia lub zmniejszenia skutków zdarzeń losowych, w szczególności działania straży pożarnej, Policji lub innych służb publicznych.
2. **Budynek** – obiekt budowlany, trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych, posiadający fundamenty i dach, wraz z instalacjami, urządzeniami technicznymi oraz zainstalowanymi na stałe elementami wykończeniowymi, stanowiącymi całość techniczną i użytkową.
3. **Budynki mieszkalny** – budynek przeznaczony na cele mieszkalne.
4. **Budynki gospodarcze** – budynek służący do chowu zwierząt gospodarskich lub budynek służący do przechowywania urządzeń i narzędzi, materiałów i zapasów, produktów rolnych, maszyn rolniczych.
5. **Czynności w życiu prywatnym** – działania lub zaniechania w sferze życia prywatnego, niezwiązane z posiadaniem gospodarstwa rolnego.
6. **Deszcz nawalny** – opady deszczu o współczynniku wydajności co najmniej 4 (co oznacza, że w ciągu 1 minuty spadły 4 litry wody na 1 m² powierzchni), potwierdzone przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. W przypadku braku możliwości uzyskania takiego potwierdzenia, przyjmuje się stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania lub w sąsiedztwie, świadczącym o działaniu deszczu nawalnego.
7. **Dym i sadza** – zawiesina cząsteczek będąca bezpośrednim skutkiem:
 - 1) spalania, która nagle wydobywa się z urządzeń eksploatowanych zgodnie z przeznaczeniem i przepisami technicznymi, przy sprawnym działaniu urządzeń/systemów wentylacyjnych,
 - 2) pożaru, niezależnie od miejsca jego powstania.
8. **Franszyska redukccyjna** – ustalone w umowie ubezpieczenia kwota, która obniża wysokość odszkodowania o określoną sumę.
9. **Gospodarstwo rolne** – znajdujący się w posiadaniu Ubezpieczonego obszar użytków rolnych, gruntów pod stawami oraz sklasyfikowanych jako użytki rolne gruntów pod zabudowaniami, przekraczający łącznie powierzchnię 1,0 ha, jeżeli podlega on w całości lub części opodatkowaniu podatkiem rolnym, a także obszar takich użytków i gruntów, niezależnie od jego powierzchni, jeżeli jest prowadzona na nim produkcja rolna, stanowiąca dział specjalny w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.
10. **Grad** – opad atmosferyczny składający się z bryłek lodu.
11. **Huk ponaddźwiękowy** – fala ciśnieniowa wywołana przez pojazd powietrzny przekraczający prędkość dźwięku.
12. **Huragan** – wiatr osiągający prędkość co najmniej 88 km/h (24 m/s) i wyrządzający masowe szkody. Prędkość wiatru powinna być potwierdzona przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. W przypadku braku możliwości uzyskania potwierdzenia, przyjmuje się stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania lub w sąsiedztwie, świadczącym o działaniu huraganu. Pojedyncze szkody uważa się za huraganowe tylko wówczas, gdy w najbliższym sąsiedztwie stwierdzono ślady huraganu lub też rodzaj i rozmiar szkód świadczą o jego działaniu.
13. **Kradzież z włamaniem** – działanie polegające na zaborze przedmiotu ubezpieczenia w celu jego przywłaszczenia po:
 - 1) usunięciu przez sprawcę istniejących zabezpieczeń przy użyciu siły fizycznej lub narzędzi, pozostawiającym ślady włamania,
 - 2) otworzeniu zabezpieczeń oryginalnym kluczem, który sprawca zdobył przez kradzież z włamaniem do innego pomieszczenia zabezpieczonego zgodnie z § 9 niniejszych OWU lub w wyniku rozboju, o ile otwarcie to nastąpiło niezwłocznie po zdobyciu kluczy w sposób opisany powyżej.

Przez kradzież z włamaniem rozumie się również zniszczenie przedmiotu ubezpieczenia mające bezpośredni związek z usiłowaniami lub dokonaniem kradzieży z włamaniem. W przypadku maszyn rolniczych pojęcie to obejmuje również zabór maszyny po pokonaniu przez sprawcę przeszkody stanowiącej część konstrukcji lub specjalnego zamknięcia, utrudniających dostęp do wnętrza (kabiny) maszyny rolniczej.
14. **Lawina** – gwałtowne zsuwanie się lub staczanie się zboczy górskich lub falistych mas śniegu, lodu, skał, kamieni, ziemi lub błota.
15. **Maszyny rolnicze (sprzęt)** – maszyny służące do produkcji rolnej lub prowadzenia gospodarstwa rolnego, o których mowa w § 9 ust. 1.
16. **Materiały i zapasy** – zgromadzone i przechowywane w obrębie siedliska:
 - 1) opał, tj. drewno, węgiel i inne materiały służące do ogrzewania oraz olej opałowy albo gaz w zbiorniku,
 - 2) nawozy sztuczne i środki ochrony roślin,
 - 3) nasiona i sadzeniaki,
 - 4) pasze i odżywki dla zwierząt gospodarskich,
 - 5) części zamienne do maszyn rolniczych i urządzeń,
 - 6) materiały budowlane.
17. **Mienie w gospodarstwie rolnym** – przedmioty należące do jednej z poniższych grup:
 - 1) ruchomości domowe i stałe elementy budynku mieszkalnego,
 - 2) ogrodzenie siedliska gospodarstwa rolnego,
 - 3) urządzenia i narzędzia,
 - 4) produkty rolne (ziemiopłody), materiały i zapasy,
 - 5) zwierzęta gospodarskie.
18. **Napór śniegu** – niszczący nacisk śniegu na elementy konstrukcyjne dachu lub elementy nośne budynku, który powstał w następstwie opadów powodujących przekroczenie 85% wartości charakterystycznej (normowej) obciążenia śniegiem gruntu, właściwej dla strefy, w której znajduje się przedmiot ubezpieczenia, określonej wg norm obowiązujących w tym zakresie. Powyższe powinno być potwierdzone przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. W przypadku braku możliwości uzyskania potwierdzenia, przyjmuje się stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania lub w sąsiedztwie świadczącym o nadmiernych opadach śniegu.
19. **Narzędzia** – przedmioty służące do prowadzenia napraw lub prac w gospodarstwie rolnym, nie będące maszynami ani urządzeniami.
20. **Nieszczęśliwy wypadek** – nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, w którego następstwie Ubezpieczony, niezależnie od swojej woli, doznał uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia lub zmarł.

21. **Osuwanie się ziemi** – ruchy ziemi na stokach niespowodowane działalnością człowieka.
22. **Pojazd** – środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszyna rolnicza (sprzęt) do tego przystosowana.
23. **Pojazd wolnobieżny** – pojazd silnikowy, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego.
24. **Pożar** – przedostanie się ognia poza palenisko lub jego powstanie poza paleniskiem i samorzutne rozprzestrzenienie się.
25. **Produkty rolne (ziemiopłody)** – plony roślin zebrane i złożone na przechowanie w budynkach, silosach, piwnicach, kopcach, stogach, stertach położonych w obrębie gospodarstwa rolnego.
26. **Powódź** – nieprzewidywalne, nieregularne zalanie terenów w następstwie podniesienia się poziomu wody w korytach wód płynących i stojących lub podniesienia się poziomu morskich wód przybrzeżnych wskutek:
 - 1) nadmiernych opadów atmosferycznych,
 - 2) splotu wód po zboczach lub stokach na terenach górskich lub falistych,
 - 3) topnienia kry lodowej,
 - 4) tworzenia się zatorów lodowych,
 - 5) sztormu.
27. **Przebiecie** – wzrost napięcia w liniach energetycznych powstały na skutek wyładowań elektrycznych z atmosfery lub spięcia przewodów na linii przesyłowej w wyniku działania sił natury.
28. **Rozbój** – zabór mienia z zastosowaniem przemocy wobec osoby lub groźby natychmiastowego jej użycia albo przez doprowadzenie osoby do stanu nieprzytomności lub bezbronności.
29. **Ruchomości domowe w budynku mieszkalnym** – to wyłącznie: meble wszelkiego rodzaju (w tym również wbudowane), sprzęt AGD (w tym również zabudowany), artykuły gospodarstwa domowego, odzież i inne przedmioty wspólnego i osobistego użytku (w tym: biżuteria, gotówka, karty płatnicze, inne krajowe środki płatnicze), rowery, wózki inwalidzkie niepodlegające rejestracji, narzędzia, elektronarzędzia, sprzęt oświetleniowy, sprzęt turystyczny, ogrodniczy, sportowy, rehabilitacyjny oraz części do nich, zwierzęta domowe, z wyjątkiem zwierząt utrzymywanych w celach hodowlanych i handlowych, elektroniczny sprzęt audiowizualny, instrumenty muzyczne wszelkiego rodzaju, aparaty telefoniczne wszelkiego rodzaju (w tym iphony, smartphony), sprzęt fotograficzny, komputerowy (w tym ipady, tablety), urządzenia dostępne do internetu, telewizji, telefonii, przenośne urządzenia do nawigacji satelitarnej, palmtopy, konsole do gier, odtwarzacze multimedialne (w tym ipody, e-booki).
30. **Ruchomości domowe w budynkach gospodarczych** – to wyłącznie: meble wszelkiego rodzaju (w tym również wbudowane), sprzęt AGD (w tym również zabudowany), artykuły gospodarstwa domowego, odzież i inne przedmioty wspólnego i osobistego użytku (z wyłączeniem biżuterii, gotówki, kart płatniczych, innych krajowych środków płatniczych, futer i odzieży skórzanej), rowery, wózki inwalidzkie niepodlegające rejestracji, narzędzia, elektronarzędzia, sprzęt oświetleniowy, sprzęt turystyczny, ogrodniczy, sportowy, rehabilitacyjny oraz części do nich, zwierzęta domowe, z wyjątkiem zwierząt utrzymywanych w celach hodowlanych i handlowych.
31. **Siedlisko** – część gospodarstwa rolnego, na terenie którego znajduje się budynek mieszkalny oraz budynki gospodarcze.
32. **Sporty niebezpieczne (ekstremalne)** – sporty wysokiego ryzyka, uprawiane w celu osiągnięcia maksymalnych wrażeń, za które uważa się np.: nurkowanie, alpinizm, wspinaczkę skałkową, speleologię, baloniarstwo, lotniarstwo, szybownictwo, lotnictwo (pilotaż sportowy, wojskowy, zawodowy, amatorski, samolotów, helikopterów), skoki spadochronowe, wyścigi samochodowe lub motocyklowe, jazdę gokartami, sporty motorowodne, sporty walki, skoki na bunge. Za sporty niebezpieczne uważa się również sporty uprawiane w warunkach ekstremalnych, tj. w warunkach dużego ryzyka, często zagrożenia zdrowia i życia związanego z żywiołami ziemi, wody i powietrza np. jazdę na nartach poza oznakowanymi trasami zjazdowymi.
33. **Sporty uprawiane amatorsko** – uprawiane rekreacyjnie, jako forma czynnego wypoczynku, wyłącznie w celu utrzymania lub regeneracji sił.
34. **Sporty uprawiane wyczynowo** – mające na celu osiągnięcie dzięki systematycznemu treningowi rekordowych wyników i zwycięstwa we współzawodnictwie i rywalizacji na zawodach sportowych (i udział w zawodach sportowych; także traktowanie sportu jako zawód, stałe jego wykonywanie w celach zarobkowych).
35. **Stale elementy budynku** – zamontowane lub wbudowane na stałe w sposób uniemożliwiający ich odłączenie bez użycia narzędzi:
 - 1) armatura sanitarna, kabina natryskowa, wanna, umywalka, sedes, bidet, podgrzewacz wody,
 - 2) zlewozmywak,
 - 3) przegrody/ścianki działowe,
 - 4) zabezpieczenia przeciwwłamaniowe okien i drzwi,
 - 5) obudowy instalacji i grzejników,
 - 6) powłoki malarskie,
 - 7) okładziny ścian, podłóg, schodów i sufitów,
 - 8) podwieszane sufity wraz z zamontowanymi w nich elementami, np. oprawami oświetlenia, wentylatora, zakończeniami instalacji poiz.,
 - 9) przyłącza mediów (grzejniki wszelkiego rodzaju, zakończenia instalacji elektrycznej np. gniazdzka, wyłączniki),
 - 10) kominki, klimatyzatory, wentylatory,
 - 11) sterowniki centralnego ogrzewania,
 - 12) czujniki, sygnalizatory i inne elementy systemu alarmowego,
 - 13) zabudowy balkonów/loggi/tarasów.
36. **Stąły uszczerbek na zdrowiu** – zaburzenia czynności uszkodzonego organu, narządu lub układu Ubezpieczonego, powodujące ich trwałą dysfunkcję.
37. **Szkoda** – strata majątkowa zaistniała w wyniku wypadku ubezpieczeniowego, w następstwie którego doszło do:
 - 1) w mieniu: utraty, zniszczenia lub uszkodzenia,
 - 2) na osobie: śmierci, uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia.
38. **Świadczenie usług turystycznych w gospodarstwie rolnym** – wynajmowanie przez rolnika pokoi, sprzedaż posiłków domowych oraz świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów.
39. **Terroryzm** – użycie przemocy skierowanej przeciw państwu lub społeczeństwu z zamiarem jego zastraszenia dla osiągnięcia celów politycznych lub społecznych.
40. **Turysta** – osoba trzecia korzystająca ze świadczenia usług turystycznych w gospodarstwie rolnym.
41. **Trzęsienie ziemi** – gwałtowne zaburzenie systemu równowagi we wnętrzu ziemi, któremu towarzyszą wstrząsy i drgania ziemi.
42. **Ubezpieczający** – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która zawarła umowę ubezpieczenia z WARTA i jest zobowiązana zapłacić składkę.
43. **Ubezpieczony** – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, na rachunek której zawarto umowę ubezpieczenia. W zakresie ubezpieczeń dodatkowych Ubezpieczonym może być wyłącznie osoba fizyczna.
44. **Uderzenie pioruna** – wyładowanie elektryczne z atmosfery działające bezpośrednio na przedmiot ubezpieczenia.
45. **Uderzenie pojazdu** – bezpośrednie uderzenie pojazdu, pojazdu wolnobieżnego lub pojazdu szynowego albo przewoźnika przez nie ładunku, a także uderzenie kamieni lub innych przedmiotów wydostających się spod kół tych pojazdów.
46. **Umowa wznowiona** – kolejna 12. miesięczna umowa ubezpieczenia zawarta na rzecz tego samego właściciela lub współwłaściciela gospodarstwa rolnego, przed wygaśnięciem poprzedniej umowy mienia w gospodarstwie rolnym od ognia i innych zdarzeń losowych lub maszyn rolniczych (sprzętu) Agro Casco, lub po jej wygaśnięciu, jeżeli okres pomiędzy datą końca obowiązującej umowy a początkiem okresu ubezpieczenia kolejnej umowy jest nie dłuższy niż 30 dni. Umowy, które nie spełniają powyższych warunków traktowane są jako umowy nowe.

47. **Upadek drzew, słupów, masztów** – przewrócenie się w całości lub upadek oderwanych części: drzew lub masztów, słupów energetycznych, kominów wolnostojących, dźwigów budowlanych, latarni ulicznych na przedmiot ubezpieczenia, z wyłączeniem sytuacji gdy upadek nastąpił na skutek winy umyślnej albo rażącego niedbalstwa Ubezpieczonego w ich konserwacji albo na skutek wycinania/przycinania drzew bez stosownych pozwoleń.
48. **Upadek pojazdu powietrznego** – katastrofa lub przymusowe lądowanie samolotu silnikowego, bezsilnikowego lub innego obiektu latającego, a także upadek ich części lub przewożonego ładunku.
49. **Urządzenia (wyposażenie budynków gospodarczych)** – rodzaj mechanizmu lub zespół elementów, przyrządów służących do wykonania określonych czynności ułatwiających pracę w gospodarstwie rolnym. W szczególności do urządzeń zaliczamy: sortowniki, urządzenia do czyszczenia, wialnie, oddzielacze, młynki do rozdrabniania, śrutowniki i gniotowniki, sieczkarnie, płuczki i mieszadła, pompy, poidła, dojarki, urządzenia do usuwania obornika i gnojowicy, a także zagrody i boksy dla zwierząt.
50. **Wybuch** – gwałtowna zmiana stanu równowagi układu z jednoczesnym wyzwoleniem się gazów, pyłów, pary lub cieczy wywołana dążnością do rozprzestrzeniania się. W odniesieniu do naczyń ciśnieniowych i innych tego rodzaju zbiorników – obowiązuje warunek – aby ściany tych naczyń i zbiorników uległy rozdarciu w takich rozmiarach, iż wskutek ujęcia gazów, pyłów, pary lub cieczy nastąpiło nagłe wyrównanie ciśnień. Do wybuchu zalicza się również implozję, polegającą na uszkodzeniu zbiornika lub aparatu próżniowego ciśnieniem zewnętrznym, a także eksplozję materiałów wybuchowych (np. podłożenie bomby, wybuch niewypału, materiałów pirotechnicznych).
51. **Wyczynowe uprawianie sportu** – uprawianie dyscyplin sportowych w ramach sekcji lub klubów sportowych polegające na uczestniczeniu w treningach, obozach, zawodach sportowych (obejmuje również zawodowe uprawianie sportu).
52. **Wypadek ubezpieczeniowy** – niezależne od woli Ubezpieczonego zdarzenie przyszłe i niepewne o charakterze nagłym, powodujące szkodę w ubezpieczonych przedmiotach lub na osobach, powstałe w okresie ubezpieczenia, które może – stosownie do postanowień OWU – powodować zobowiązanie WARTY do wypłacenia odszkodowania. Wszystkie szkody będące następstwem tego samego zdarzenia lub wyniku z tej samej przyczyny (niezależnie od liczby postskodowanych), są traktowane jako jeden wypadek ubezpieczeniowy.
53. **Zalanie** – niezamierzone i niekontrolowane:
 - 1) wydostanie się wody, innych cieczy lub pary wskutek:
 - a) awarii instalacji lub urządzeń wodno-kanalizacyjnych,
 - b) awarii układu grzewczego, klimatyzacji, pomp wodnych,
 - c) cofnięcia się ścieków z sieci kanalizacyjnej,
 - d) awarii instalacji tryskaczowej lub gaśniczej,
 - e) nieumyślnego pozostawienia otwartych kurków w urządzeniach wodno-kanalizacyjnych na skutek przerwy w dopływie wody,
 - 2) zalanie wodą pochodzącą z:
 - a) urządzeń typu pralka, wirówka, zmywarka i innych na skutek ich awarii,
 - b) opadów atmosferycznych,
 - c) uszkodzonego akwarium lub urządzeń stanowiących jego wyposażenie na skutek ich awarii,
 - d) innego lokalu w budynku wielorodzinnym lub innego domu jednorodzinnego/domu letniskowego w zabudowie szeregowej lub bliźniaczej,
 - e) szybko topniejących mas śniegu na skutek gwałtownej zmiany temperatury.
54. **Zamek wielopunktowego ryglowania** – zamek powodujący zablokowanie drzwi poprzez co najmniej dwa rygle.
55. **Zamek wielozastawkowy** – zamek mechaniczny lub mechaniczno-elektryczny, którego:
 - 1) klucz posiada więcej niż jedno złożenie prostopadłe do trzonu,
 - 2) nośnik kodu (np. karta magnetyczna, pilot) identyfikujący uprawnienia użytkownika, służy do zwolnienia lub zmiany jego funkcji blokującej.
56. **Zapadanie się ziemi** – obniżenie terenu z powodu zaważenia się podziemnych pustych przestrzeni (wypełnionych substancją gazową) w gruncie, powstałych w sposób naturalny, a nie w wyniku jakiegokolwiek działalności człowieka.
57. **Zdarzenia losowe** – tj. deszcz nawałny, dym i sadza, grad, huk ponaddzwiękowy, huragan, lawina, napór śniegu, osuwanie się ziemi, powódź, pożar, przepięcie, trzęsienie ziemi, uderzenie pioruna, uderzenie pojazdu, upadek drzew, słupów, masztów, upadek pojazdu powietrznego, wybuch, zalanie, zapadanie się ziemi.
58. **Zwierzęta domowe** – wyłącznie: psy, koty, ptaki, ryby w akwariach.
59. **Zwierzęta gospodarskie** – zwierzęta należące do Ubezpieczonego bez ograniczeń ilościowych z podziałem na gatunki: konie, bydło, trzoda chlewna, króliki, owce i kozy oraz drób.

Wyłączenia odpowiedzialności – ogólne § 3

1. WARTA nie odpowiada za szkody:
 - 1) powstałe wskutek:
 - a) naturalnego osiadania budynku, szkód górniczych lub prowadzonych robót ziemnych,
 - b) przenikania wód z gruntu do budynku, chyba że było ono wynikiem powodzi,
 - c) przemarzania ścian, systematycznego zawilgocenia, pleśni i zagrzybienia przedmiotu ubezpieczenia,
 - d) zabrudzenia, poplamienia lub zamalowania,
 - e) korozji i utleniania, z zastrzeżeniem, że w przypadku korozji instalacji cieplnej (grzewczej), wodnej, kanalizacyjnej (sanitarnej), WARTA odpowiada za szkody powstałe w ubezpieczonym mieniu, w następstwie awarii tych instalacji,
 - f) zalania wodą pochodzącą z opadów atmosferycznych poprzez:
 - (1) niezamknięte okna, drzwi lub inne otwory, albo
 - (2) dach, obróbki blacharskie, zanieczyszczone lub zamazane rynny/rury spustowe, niewłaściwie zabezpieczone lub niezabezpieczone ściany, balkony, tarasy, drzwi, okna i inne otwory, jeżeli obowiązek konserwacji urządzeń, instalacji lub elementów należał do Ubezpieczonego,
 - g) huraganu we wszelkiego rodzaju namiotach, tunelach foliowych, planekach, osłonach i innych ruchomych przykryciach chroniących mienie przed wpływami atmosferycznymi,
 - h) uderzenia pojazdu eksploatowanego przez Ubezpieczonego lub osoby pozostające z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - i) drgań spowodowanych ruchem pojazdów lądowych lub powietrznych,
 - j) przerw w dostawie lub zasilaniu prądem elektrycznym,
 - k) naturalnego zużycia,
 - l) konfiskaty lub wywłaszczenia przez organy państwa,
 - m) działań wojennych, stanu wyjątkowego, terroryzmu, zamieszek, rozruchów,
 - n) nieprzestrzegania obowiązujących przepisów, o ile miało to wpływ na powstanie i rozmiar szkody;
 - 2) wyrządzone przez Ubezpieczonego lub osoby pozostające z nim we wspólnym gospodarstwie domowym:
 - a) w związku ze stanem nietrzeźwości lub stanem po użyciu alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych w rozumieniu przepisów prawa,
 - b) umyślnie,
 - 3) wyrządzone przez Ubezpieczonego na skutek rażącego niedbalstwa, chyba że zapłała odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach względem słusznosci.
2. WARTA nie odpowiada za szkody powstałe w:
 - 1) drzewach, krzewach, uprawach, w tym w szklarniach i tunelach foliowych, a także grzybach i grzybnikach, jedwabnikach, hodowlach entomofagów i dżdżownic,
 - 2) mieniu przechowywanym w budynkach przeznaczonych do rozbiórki na podstawie decyzji właściwych organów bądź w pomieszczeniach nienależących do Ubezpieczonego,
 - 3) maszynach elektrycznych rolniczych, urządzeniach, elektronicznym sprzęcie audiowizualnym lub komputerowym wskutek działania prądu elektrycznego, chyba że w jego następstwie powstał pożar lub wybuch,
 - 4) mieniu przyjętym na przechowanie, z uwzględnieniem postanowień § 4 ust. 4.,

- 5) paliwach napędowych,
- 6) źródłach światła: żarówki, halogeny itp.,
- 7) przedmiotach ubezpieczenia uszkodzonych/zniszczonych na skutek ich awarii lub zepsucia się spowodowanych samoistną przyczyną wewnętrzną lub zużyciem eksploatacyjnym,
- 8) przedmiotach służących wyłącznie działalności handlowej, rzemieślniczej, usługowej oraz produkcji szklarniowej i przemysłowej, z wyjątkiem przetwórstwa rolno-spożywczego związanego bezpośrednio z gospodarstwem rolnym prowadzonym przez Ubezpieczonego,
- 9) przedmiotach, do których Ubezpieczony nie posiada tytułu prawnego.

ROZDZIAŁ II – UBEZPIECZENIE MIENIA W GOSPODARSTWIE ROLNYM OD ZDARZEŃ LOSOWYCH

Przedmiot i zakres ubezpieczenia § 4

1. Na wniosek Ubezpieczającego ochroną ubezpieczenia mogą zostać objęte:
 - 1) ruchomości domowe i stałe elementy,
 - 2) ogrodzenie siedliska gospodarstwa rolnego,
 - 3) urządzenia (wyposażenie budynków gospodarczych) i narzędzia,
 - 4) produkty rolne (ziemiopłody), materiały i zapasy,
 - 5) zwierzęta gospodarskie.
2. Poszczególne przedmioty ubezpieczenia, o których mowa w ust. 1., mogą zostać objęte ochroną w zakresie zdarzeń losowych wymienionych w § 2 ust. 57. oraz zniszczenia w związku z akcją ratowniczą związaną z tymi zdarzeniami.
3. Ruchomości domowe i stałe elementy objęte są ochroną w budynku mieszkalnym, w którym Ubezpieczony zamieszkuje i prowadzi gospodarstwo domowe oraz w budynkach gospodarczych, znajdujących się na terenie siedliska.
4. W przypadku ubezpieczenia ruchomości domowych, ochroną ubezpieczeniową objęte są również ruchomości domowe czasowo znajdujące się w posiadaniu Ubezpieczonego, jeżeli zostały mu użyczone lub wypożyczone przez zakład pracy, wypożyczalnie, kluby i inne podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych), pod warunkiem udokumentowania faktu użyczenia lub wypożyczenia przez te podmioty.
5. Ochrona ubezpieczeniowa w przypadku ogrodzenia obejmuje również jego stałe elementy, tj. furtki, bramy, skrzynki na listy, elementy instalacji domofonowej, wideo domofonowej i inne elementy na trwałe związane z ogrodzeniem (z wyłączeniem siłowników do bram).
6. Urządzenia (wyposażenie budynków gospodarczych) i narzędzia oraz zwierzęta gospodarskie objęte są ochroną w budynkach gospodarczych Ubezpieczonego, znajdujących się na terenie siedliska.
7. Produkty rolne (ziemiopłody), materiały i zapasy objęte są ochroną w siedzibie gospodarstwa rolnego Ubezpieczonego – w budynkach (budowlach) lub kopcach.

Wyłączenia odpowiedzialności § 5

1. Niezależnie od wyłączeń określonych w § 3, w ubezpieczeniu mienia od zdarzeń losowych, WARTA nie odpowiada za szkody:
 - 1) nieprzekraczające w dniu ustalenia odszkodowania 100 zł,
 - 2) objęte ochroną w ramach ubezpieczeń obowiązkowych.
2. WARTA nie odpowiada za szkody powstałe w:
 - 1) mieniu przechowywanym poza budynkiem – dotyczy: ruchomości domowych, urządzeń i narzędzi oraz zwierząt gospodarskich,
 - 2) ziemiopłodach przechowywanych poza terenem siedliska gospodarstwa rolnego,
 - 3) drobiu rzeźnym i nieśnym w produkcji fermowej oraz drobiu w wylęgarniach drobiu,
 - 4) zwierzętach laboratoryjnych oraz zwierzętach futerkowych, z wyjątkiem królików,
 - 5) rybach i urządzeniach służących do chowu/hodowli ryb,
 - 6) paszach, karmach i odżywkach przeznaczonych dla drobiu i zwierząt, o których mowa w pkt. 3) i 4) oraz dla ryb, a także produktów od nich uzyskanych,
 - 7) ruchomościach domowych znajdujących się w budynku w trakcie inwestycji,
 - 8) rękopisach lub dokumentach, z wyjątkiem dowodu osobistego, paszportu, legitymacji szkolnej/studenckiej, prawa jazdy, dowodu rejestracyjnego,
 - 9) dziełach sztuki, zbiorach kolekcjonerskich,
 - 10) broni wszelkiego rodzaju,
 - 11) monetach złotych i srebrnych, złocie, srebrze, platynie w złomie i sztabach,
 - 12) nieoprawionych kamieniach szlachetnych, półszlachetnych i syntetycznych oraz nieoprawionych szlachetnych substancjach organicznych, niestanowiących przedmiotów użytkowych,
 - 13) roślinach wszelkiego rodzaju,
 - 14) maszynach rolniczych (sprzęcie).

Suma ubezpieczenia § 6

1. Sumę ubezpieczenia określa Ubezpieczający, odrębnie dla poszczególnych przedmiotów ubezpieczenia, o których mowa w § 4 ust. 1.
2. Suma ubezpieczenia stanowi górną granicę odpowiedzialności WARTY.
3. Suma ubezpieczenia ustalana jest w wartości rzeczywistej, z tym, że suma ubezpieczenia powinna odpowiadać dla:
 - 1) zwierząt gospodarskich, płodów rolnych (ziemiopłodów) – wartości rynkowej, z zastrzeżeniem, że odpowiedzialność WARTY ograniczona jest do:
 - a) 80 szt. drobiu nieśnego,
 - b) 100 szt. drobiu rzeźnego,
 - c) 50 szt. królików,
 - 2) materiałów i zapasów – cenie ich zakupu lub kosztom wytworzenia.
4. Suma ubezpieczenia w okresie ubezpieczenia ulega każdorazowo zmniejszeniu o wysokość wypłaconego odszkodowania.

Sposób ustalania wysokości szkody i odszkodowania § 7

1. Wysokość szkody ustala się według cen obowiązujących na lokalnym rynku w dniu wystąpienia szkody, zgodnie z zasadami określonymi w poniższej tabeli.

Przedmiot ubezpieczenia	Podstawa wyliczenia szkody
urządzenia, stałe elementy, ogrodzenie	– koszt naprawy albo w przypadku braku możliwości naprawy – koszt nabycia lub koszt wytworzenia nowego przedmiotu tego samego lub podobnego rodzaju, tej samej (lub zbliżonej) marki przy uwzględnieniu cen rynkowych obowiązujących na danym terenie w dniu ustalenia odszkodowania oraz kosztów montażu. W przypadku gdy zniszczone przedmioty w chwili wystąpienia szkody są starsze niż 3 lata , koszty nabycia lub koszty wytworzenia, o których mowa powyżej, pomniejsza się o stopień technicznego zużycia obliczonego na podstawie stosownych przez WARTĘ „Norm trwałości poszczególnych elementów budynku”.
biżuteria	– koszt naprawy albo w przypadku braku możliwości naprawy – koszt nabycia nowego przedmiotu tego samego lub podobnego rodzaju
gotówka	– wartość nominalna

karty płatnicze, inne krajowe środki płatnicze	– wartość pieniężna zrealizowana za ich pomocą
zwierzęta domowe	– koszt leczenia do wysokości średniego kosztu nabycia, o którym mowa poniżej albo – średni koszt nabycia na lokalnym rynku zwierzęcia takiej samej rasy i o porównywalnych cechach
narzędzia, pozostałe ruchomości domowe	– koszt naprawy albo w przypadku braku możliwości naprawy – koszt nabycia nowego przedmiotu tego samego lub podobnego rodzaju, tej samej (lub zbliżonej) marki przy uwzględnieniu cen rynkowych obowiązujących na danym terenie, pomniejszonych o stopień technicznego zużycia obliczonego na podstawie stosowanych przez WARTĘ „Norm stopnia zużycia rocznego przedmiotów”
zwierzęta gospodarskie	– koszt nabycia nowego zwierzęcia przy uwzględnieniu średnich cen rynkowych obowiązujących na danym terenie, z tym że dla: a) zwierząt dorosłych – uwzględnia się ten sam typ, rasę, wiek i stan umięśnienia, b) młodego bydła chowanego na opas lub do odnowienia stada oraz trzody chlewnej – uwzględnia się wagę zwierzęcia oraz przeciętną cenę skupu za kilogram żywcza, stosowaną przez jednostki przemysłu mięsnego, Wartość rynkową zarodowych zwierząt gospodarskich ustala się na podstawie dokumentacji hodowlanej prowadzonej przez podmiot uprawniony do prowadzenia ksiąg hodowlanych dla danego gatunku zwierząt.
plody rolne, materiały i zapasy	– koszt nabycia wg cen rynkowych stosowane na danym terenie z uwzględnieniem tego samego rodzaju i gatunku ziemiopłodów

- „Normy trwałości poszczególnych elementów budynku” oraz „Normy stopnia zużycia rocznego przedmiotów” udostępnione zostały stronie www.warta.pl.
- Rachunek kosztów nabycia lub naprawy przedstawiony przez Ubezpieczonego podlega weryfikacji przez WARTĘ, co do zakresu robót i zastosowanych cenników.
- Wysokość szkody ustalona według kosztów naprawy nie może przekroczyć wartości mienia.
- Przy ustalaniu wysokości szkody nie uwzględnia się:
 - wartości naukowej, zabytkowej, historycznej, kolekcjonerskiej, pamiątkowej oraz osobistych upodobań Ubezpieczonego i osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - kosztów wynikających z braku części zamiennych lub materiałów potrzebnych do przywrócenia stanu istniejącego przed szkodą,
 - podatku od towarów i usług podlegającego odliczeniu,
 - kosztów poniesionych na odkażanie miejsca szkody, usunięcie zanieczyszczeń gleby, wody lub powietrza oraz rekultywację gruntów.
- Ustalona zgodnie z zasadami określonymi powyżej wysokość szkody stanowi podstawę do wyliczenia wysokości odszkodowania.
- Wysokość odszkodowania za niżej wymienione przedmioty ubezpieczenia ogranicza się, w stosunku do sumy ubezpieczenia ruchomości domowych znajdujących się w budynku mieszkalnym do:
 - 1) wartości naukowej, zabytkowej, historycznej, kolekcjonerskiej, pamiątkowej oraz osobistych upodobań Ubezpieczonego i osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - 2) kosztów wynikających z braku części zamiennych lub materiałów potrzebnych do przywrócenia stanu istniejącego przed szkodą,
 - 3) podatku od towarów i usług podlegającego odliczeniu,
 - 4) kosztów poniesionych na odkażanie miejsca szkody, usunięcie zanieczyszczeń gleby, wody lub powietrza oraz rekultywację gruntów.

Lp.	Przedmiot ubezpieczenia	Górna granica odpowiedzialności
1)	elektroniczny sprzęt audiowizualny, instrumenty muzyczne wszelkiego rodzaju, aparaty telefoniczne wszelkiego rodzaju, sprzęt fotograficzny, komputerowy, przenośne urządzenia do nawigacji satelitarnej, palmtopy, konsole do gier, odtwarzacze multimedialne	80%
2)	stałe elementy	50%
3)	biżuteria	20% nie więcej niż 6 000 zł
4)	ruchomości domowe znajdujące się w budynkach gospodarczych	10%
5)	gotówka, karty płatnicze, inne krajowe środki płatnicze, papiery wartościowe	5% nie więcej niż 2 000 zł

- Wysokość odszkodowania zmniejsza się o wartość pozostałości i części, które mogą być przeznaczone do dalszego użytku, przeróbki, sprzedaży oraz o wartość złomu. Wysokość odszkodowania, w granicach sumy ubezpieczenia, **zwiększa się o uzasadnione i udokumentowane koszty**:
 - uprzątnięcia pozostałości po szkodzie – do wysokości 10% sumy ubezpieczenia,
 - poniesione w związku z ratunkiem dotkniętego szkodą przedmiotu ubezpieczenia oraz zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia jej rozmiarów, jeżeli podjęte w tym celu środki były celowe, chociażby okazały się bezskuteczne.
- Jeżeli Ubezpieczony uprawniony jest do odliczenia podatku VAT odszkodowanie ustalane jest według wartości netto (bez podatku VAT).

ROZDZIAŁ III – DODATKOWE UBEZPIECZENIE RUCHOMOŚCI DOMOWYCH I STAŁYCH ELEMENTÓW § 8

- Na wniosek Ubezpieczającego, po opłaceniu dodatkowej składki, umowa ubezpieczenia ruchomości domowych i stałych elementów może zostać rozszerzona o ryzyko kradzieży z włamaniem i rozboju.
- Zawarcie ubezpieczenia w zakresie kradzieży z włamaniem i rozboju wymaga uprzedniego ubezpieczenia ruchomości domowych i stałych elementów w zakresie zdarzeń losowych.
- Warunkiem koniecznym odpowiedzialności WARTY jest spełnienie poniższych wymogów dotyczących zabezpieczeń:
 - dostęp do ubezpieczonych przedmiotów jest utrudniony dla osób trzecich tak, że wejście w ich posiadanie wymagać będzie użycia siły fizycznej lub specjalnych urządzeń (narzędzi),
 - wszystkie drzwi zewnętrzne budynków są pełne, w należytym stanie technicznym oraz tak skonstruowane, osadzone i zamknięte, że ich wyłamanie lub wyważenie nie jest możliwe bez udziału narzędzi, a otwarcie – bez użycia podrobionych lub dopasowanych kluczy,
 - wszystkie drzwi zewnętrzne budynków zawierające w swej konstrukcji elementy szklane są zamknięte na zamki określone odpowiednio w pkt 4 i 5, i których nie można otworzyć bez klucza przez otwór wybity w szybie, a przeszklenia nie stwarzają możliwości wejścia do wnętrza,
 - wszystkie drzwi zewnętrzne budynków mieszkalnego są zamknięte na minimum dwa zamki wielozastawkowe lub jeden zamek wielopunktowego ryglowania lub jeden zamek elektroniczny (mechaniczno-elektroniczny) lub jeden zamek z certyfikatem,
 - wszystkie drzwi zewnętrzne budynków gospodarczych są zamknięte na minimum jeden zamek wielozastawkowy lub klódkę wielozastawkową lub jeden zamek elektroniczny (mechaniczno-elektroniczny).

- w przypadku drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych jedno skrzydło musi być unieruchomione przy pomocy zasuwu u góry oraz u dołu od wewnętrznej strony,
- drzwi balkonowe i tarasowe oraz okna znajdujące się w należytym stanie technicznym oraz są tak umocowane, osadzone i zamknięte, że otwarcie ich przy użyciu siły fizycznej lub narzędzi przez osoby trzecie nie będzie możliwe bez pozostawienia śladów,
- sztaby, skoble i zawiasy zewnętrzne, jeżeli nie są wmurowane w ścianę, muszą być przytwierdzone śrubami zaklinowanymi lub zamocowanymi w inny sposób od wewnątrz,
- klucze do zamków i klódek są w wyłącznym posiadaniu Ubezpieczonego, osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym albo osób upoważnionych przez Ubezpieczonego do ich przechowywania.
- WARTA, po dokonaniu indywidualnej oceny ryzyka, może uzależnić zawarcie umowy ubezpieczenia od spełnienia dodatkowych lub odmiennych warunków w zakresie zabezpieczeń wymienionych w ust. 3. albo podjąć decyzję o odstąpieniu od tych wymogów.
- Niedopełnienie przez Ubezpieczonego któregokolwiek z warunków wymienionych w ust. 3., powoduje zmniejszenie lub odmowę wypłaty odszkodowania, jeżeli miało to wpływ na ustalenie istnienia lub zakresu odpowiedzialności bądź też na powstanie lub zwiększenie rozmiarów szkody.
- WARTA nie odpowiada za szkody zgodnie z wyłączeniami określonymi w § 3.
- Ponadto WARTA nie odpowiada za szkody powstałe w ruchomościach domowych znajdujących się w:
 - na balkonach,
 - budynku w trakcie inwestycji.
- Sumę ubezpieczenia określa Ubezpieczający i stanowi ona górną granicę odpowiedzialności WARTY.
- Suma ubezpieczenia ustalana jest w wartości rzeczywistej.
- Suma ubezpieczenia w okresie ubezpieczenia ulega każdorazowo zmniejszeniu o wysokość wypłaconego odszkodowania.
- Ustalenie wysokości szkody i odszkodowania odbywa się zgodnie z zasadami określonymi w § 7.

ROZDZIAŁ IV – UBEZPIECZENIE MASZYN ROLNICZYCH (SPRZĘTU) AGROCASCO

Przedmiot i zakres ubezpieczenia

§ 9

- Na wniosek Ubezpieczającego ochroną ubezpieczenia mogą zostać objęte wymienione poniżej maszyny rolnicze (sprzęt) stanowiące własność lub znajdujące się w posiadaniu Ubezpieczonego na podstawie tytułu prawnego, przeznaczone do:
 - uprawy gleby, np. plugi, głębosze, glebogryzarki, brony, kultywatory, agregaty,
 - nawożenia, np. rozsiewacze nawozów, roztrzaskujące obornika,
 - siewu i sadzenia, np. różnego rodzaju siewniki i sadzarki,
 - pielęgnacji roślin uprawnych, np. opryskiwacze, pielniki,
 - zbioru, np. siewczarnie, przyczepy zbierające, żniwiarki, kosiarki, kopaczki, kombajny,
 - sortowania, omlotu i przetwórstwa, np. prasy, młockarnie, suszarnie, sortowniki oraz
 - ładowacze wykorzystywane w rolnictwie, np. czołowe, przyczepiane, zawieszane.
- Maszyny rolnicze (sprzęt) objęte są ochroną ubezpieczeniową:
 - w budynkach gospodarczych Ubezpieczonego,
 - na terenie siedliska gospodarstwa rolnego Ubezpieczonego
 - w miejscu wykonywania prac polowych,
 - podczas przemieszczania się między obszarami gospodarstwa rolnego Ubezpieczonego lub do miejsca wykonywania prac polowych.
- Maszyny rolnicze (sprzęt) mogą zostać ubezpieczone według jednego z zakresów ubezpieczenia określonych w poniższej tabeli.

Lp.	Zakres	Zdarzenia objęte ochroną
1.	podstawowy	zdarzenia losowe, o których mowa w § 2 ust. 57. oraz zniszczenie w związku z akcją ratowniczą
2.	pełny	zdarzenia losowe, o których mowa w § 2 ust. 57. oraz zniszczenie w związku z akcją ratowniczą
		zderzenie z osobami, przedmiotami lub zwierzętami kradzież z włamaniem i rozboj

Warunki zabezpieczenia

§ 10

- Warunkiem koniecznym odpowiedzialności WARTY w zakresie ryzyka kradzieży z włamaniem maszyn rolniczych (sprzętu) jest spełnienie poniższych wymogów dotyczących zabezpieczeń:
 - dostęp do ubezpieczonych przedmiotów jest utrudniony dla osób trzecich tak, że wejście w ich posiadanie wymagać będzie użycia siły fizycznej lub specjalnych urządzeń (narzędzi),
 - wszystkie drzwi zewnętrzne budynku gospodarczego są pełne, w należytym stanie technicznym oraz tak skonstruowane, osadzone i zamknięte, że ich wyłamanie lub wyważenie nie jest możliwe bez udziału narzędzi, a otwarcie – bez użycia podrobionych lub dopasowanych kluczy,
 - wszystkie drzwi zewnętrzne budynku gospodarczego są zamknięte na minimum jeden zamek wielozastawkowy lub jedną klódkę wielozastawkową,
 - w przypadku drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych jedno skrzydło musi być unieruchomione przy pomocy zasuwu u góry oraz u dołu od wewnętrznej strony,
 - klucze do zamków są w wyłącznym posiadaniu Ubezpieczonego, osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym albo osób upoważnionych przez Ubezpieczonego do ich przechowywania.
- Maszyny rolnicze nie mogą mieć kluczyków w wyłącznikach zapłonu, a wszystkie drzwi w tych maszynach powinny być zamknięte na zamek fabryczny lub zabezpieczone od zewnątrz w sposób uniemożliwiający dostanie się do wnętrza kabiny.
- WARTA, po dokonaniu indywidualnej oceny ryzyka, może uzależnić zawarcie umowy ubezpieczenia od spełnienia dodatkowych lub odmiennych warunków w zakresie zabezpieczeń wymienionych w ust. 1. albo podjąć decyzję o odstąpieniu od tych wymogów.
- Niedopełnienie przez Ubezpieczonego któregokolwiek z warunków wymienionych w ust. 1.-2., powoduje zmniejszenie lub odmowę wypłaty odszkodowania, jeżeli miało to wpływ na ustalenie istnienia lub zakresu odpowiedzialności bądź też na powstanie lub zwiększenie rozmiarów szkody.

Wyłączenie odpowiedzialności

§ 11

- Niezależnie od wyłączeń określonych w § 3, w ubezpieczeniu maszyn rolniczych (sprzętu), WARTA nie odpowiada za szkody:
 - których wartość nie przekracza 1% sumy ubezpieczenia, nie mniej niż 500 zł,
 - w ogumieniu kół jezdnych, z wyjątkiem kradzieży z włamaniem i rozboju,
 - będące następstwem korozji, wad fabrycznych lub wadliwie przeprowadzonej naprawy,
 - powstałe w czasie wykonywania napraw i konserwacji maszyny rolniczej,
 - powstałe w następstwie użytkowania maszyny rolniczej niezgodnie z jej przeznaczeniem,
 - zaistniałe wskutek niewłaściwego załadowania i rozładowania oraz przewożenia ładunku na maszynie rolniczej,
 - podczas transportu maszyny rolniczej – z wyjątkiem maszyny zawieszanej na ciągniku rolniczym lub ciągniętej ciągnikiem rolniczym oraz podzespołów i elementów maszyny, które zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa winny być transportowane na specjalnie do tego celu przystosowanych przyczepach/naczeпах,
 - wyrządzone przez osoby upoważnione przez Ubezpieczonego do obsługi maszyny rolniczej w związku ze stanem nietrzeźwości lub stanem po użyciu alkoholu, narkotyków lub innych

- środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych w rozumieniu przepisów prawa.
- 9) powstałe w czasie użytkowania maszyny rolniczej przez Ubezpieczonego lub osobę upoważnioną przez Ubezpieczonego, nieposiadające odpowiedniego uprawnienia do jej obsługi – o ile obowiązujące przepisy prawa wymagają posiadania takich uprawnień i miało to wpływ na powstanie szkody.
 - 10) powstałe wskutek kradzieży z włamaniem maszyny rolniczej, gdy sprawca czynu wszedł w posiadanie klucza służącego do otwarcia lub uruchomienia maszyny za wiedzą Ubezpieczonego lub osoby upoważnionej do jej obsługi,
 - 11) podczas używania maszyny rolniczej w akcjach protestacyjnych, blokadach dróg, a także jako narzędzie przestępstwa.
2. Ponadto WARTA nie odpowiada za szkody powstałe w maszynach rolniczych (sprzęcie):
 - 1) w wieku powyżej 30 lat,
 - 2) wykonanych systemem gospodarczym,
 - 3) prototypowych, używanych do jazd próbnych lub testów wytrzymałościowych,
 - 4) używanych do nauki zawodu,
 - 5) uczestniczących w zawodach,
 - 6) niesprawnych technicznie lub przeznaczonych na złom,
 - 7) oddanych do sprzedaży komisowej,
 - 8) ciągników rolniczych,
 - 9) pojazdach podlegających rejestracji – stosownie do przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym, w tym motocyklach, motorowerach, a także przyczepach i naczepach,
 - 10) wózkach widlowych, pojazdach typu quad.

Suma ubezpieczenia § 12

1. Sumę ubezpieczenia określa Ubezpieczający w wartości rzeczywistej, odrębnie dla poszczególnych maszyn rolniczych (sprzętu), o których mowa w §9 ust. 1.
2. Górną granicę odpowiedzialności WARTY stanowi suma ubezpieczenia określona w umowie ubezpieczenia odrębnie dla każdej maszyny rolniczej.
3. Suma ubezpieczenia w okresie ubezpieczenia ulega każdorazowo zmniejszeniu o wysokość wypłaconego odszkodowania.

Sposób ustalania wysokości szkody i odszkodowania § 13

1. Wysokość szkody w maszynach rolniczych ustala się według cen obowiązujących na lokalnym rynku w dniu wystąpienia szkody – jako koszt naprawy lub koszt zakupu tego samego rodzaju, typu i o takich samych parametrach.
2. W przypadku szkody częściowej, kiedy uszkodzona maszyna rolnicza nadaje się do naprawy lub remontu, wysokość szkody obejmuje niezbędne koszty naprawy lub remontu, konieczne do przywrócenia uszkodzonej maszynie poprzedniego stanu, łącznie z kosztami demontażu poprzedzającego naprawę oraz ponownego montażu po naprawie, z uwzględnieniem kosztów transportu.
3. Jeżeli koszty naprawy lub remontu ustalone zgodnie z ust. 2. są równe lub przekraczają wartość rzeczywistą ubezpieczonej maszyny (z zastrzeżeniem postanowień ust. 4.), to szkodę uważa się za całkowitą.
4. O ile nie ustalono inaczej, dla potrzeb niniejszych OWU wartość rzeczywistą maszyn rolniczych oblicza się w zależności od wieku maszyny w latach, licząc od daty produkcji danej maszyny:
 - 1) powyżej 3 lat do 15 lat włącznie – stopień zużycia w wysokości 5% za każdy kolejny rok,
 - 2) powyżej 15 lat (od 16. roku wwyż) – stopień zużycia w wysokości 65%.
5. Przy ustalaniu wysokości szkody nie uwzględnia się:
 - 1) kosztów wynikających z braku części zamiennych lub materiałów potrzebnych do przywrócenia stanu istniejącego przed szkodą,
 - 2) podatku od towarów i usług podlegającego odliczeniu,
 - 3) kosztów prac naliczonych według stawek godzin nadliczbowych, dni ustawowo wolnych od pracy oraz ekspresowego sprowadzenia części zamiennych.
6. Rachunek kosztów naprawy lub remontu przedstawiony przez Ubezpieczonego podlega weryfikacji przez WARTĘ, co do zakresu robót i zastosowanych cenników.
7. Ustalona zgodnie z zasadami określonymi powyżej wysokość szkody stanowi podstawę do wyliczenia wysokości odszkodowania.
8. Wysokość odszkodowania zmniejsza się o wartość pozostałości i części, które mogą być przeznaczone do dalszego użytku, przeróbki lub sprzedaży oraz o wartość złomu.
9. Wysokość odszkodowania, w granicach sumy ubezpieczenia, **zwiększa się o uzasadnione i udokumentowane koszty:**
 - 1) uprzątnięcia pozostałości po szkodzie – do wysokości 10% sumy ubezpieczenia,
 - 2) poniesione w związku z ratunkiem dotkniętego szkodą przedmiotu ubezpieczenia oraz zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia jej rozmiarów, jeżeli podjęte w tym celu środki były celowe, chociażby okazały się bezskuteczne.

ROZDZIAŁ V – DODATKOWE UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ Z TYTUŁU ŚWIADCZENIA USŁUG TURYSTYCZNYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Przedmiot i zakres ubezpieczenia § 14

1. Na wniosek Ubezpieczającego, po opłaceniu dodatkowej składki, ubezpieczeniem może być objęta odpowiedzialność cywilna (OC) Ubezpieczonego z tytułu świadczenia usług turystycznych w gospodarstwie rolnym.
2. Przedmiotem ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna (OC) Ubezpieczonego z szkody rzeczowej lub osobowej wyrządzone czynem niedozwolonym (odpowiedzialność cywilna deliktowa) osobom trzecim (turystom) w związku ze świadczeniem usług turystycznych w gospodarstwie rolnym.
3. WARTA przyjmuje odpowiedzialność w przypadku, gdy szkoda została wyrządzona poszkodowanemu czynem niedozwolonym, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile zdarzenie powodujące szkodę powstało w okresie ubezpieczenia.
4. WARTA wypłaci odszkodowanie, na warunkach określonych w niniejszych OWU, m.in. za szkody powstałe w związku z:
 - 1) wynajmowaniem pokoi znajdujących się w budynku mieszkalnym lub domkach turystycznych, pod warunkiem, że liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 12,
 - 2) wynajmowaniem miejsc na ustawienie namiotów lub przyczep turystycznych,
 - 3) sprzedaży posiłków domowych (w tym zatrucia pokarmowe),
 - 4) świadczeniem innych usług związanych z pobytom turystów, do których zalicza się: naukę jazdy konnej, turystykę konną (w tym przewożenie osób bryczkami lub saniami), wypożyczalnię rowerów lub sprzętu pływającego.

Wyłączenia odpowiedzialności § 15

1. WARTA nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane:
 - 1) winą umyślną Ubezpieczonego lub osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - 2) w związku ze stanem nietrzeźwości Ubezpieczonego, osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym albo stanem po użyciu przez nich alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych w rozumieniu przepisów prawa,
 - 3) spożyciem żywności, przy której wytwarzaniu, przetwarzaniu lub podawaniu brała udział osoba nieposiadająca aktualnych wymaganych przepisami badań lekarskich,
 - 4) rażącym naruszeniem obowiązujących przepisów sanitarnych,
 - 5) przez produkt żywnościowy, którego okres przydatności do spożycia minął,
 - 6) spożyciem nieprzetworzonych produktów leśnych lub zwierzyzny łownej,
 - 7) prowadzeniem usług, o których mowa w §14 ust. 4. pkt. 4) – bez posiadania stosownych uprawnień przez Ubezpieczonego lub osobę, której Ubezpieczony powierzył wykonanie usługi,

- 8) nieprzestrzeganiem przez turystę regulaminów lub instrukcji określających zasady pobierania nauki jazdy konnej, wypożyczania i korzystania ze sprzętu pływającego,
 - 9) eksploatacji przez turystę rowerów w sposób niezgodny z ich przeznaczeniem,
2. WARTA nie odpowiada również za szkody:
 - 1) wyrządzone osobom, za pomocą których Ubezpieczony świadczy usługi turystyczne lub osobom pozostającym z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, lub za które ponosi odpowiedzialność,
 - 2) wyrządzone przez podmioty, którym Ubezpieczony powierzył wykonanie usługi,
 - 3) wynikające z niedostarczenia energii w jakiegokolwiek postaci,
 - 4) powstałe wskutek nałożenia kar pieniężnych, umownych, grzywn sądowych i administracyjnych, podatków, należności publicznoprawnych, w tym również odszkodowań o charakterze karnym oraz odsetek od tych kar i grzywn,
 - 5) wyrządzone przez wirusy lub innego rodzaju programy zakłócające pracę komputera, jego programów i sieci, w tym korzystania z Internetu,
 - 6) objęte odpowiedzialnością w ramach obowiązkowego ubezpieczenia OC rolników,
 - 7) objęte odpowiedzialnością w ramach OC w życiu prywatnym.
 3. Ponadto odpowiedzialnością WARTY nie są objęte szkody powstałe w mieniu turystów obejmującym:
 - 1) wartości pieniężne, papiery wartościowe, dokumenty, elektroniczny sprzęt audiowizualny, instrumenty muzyczne wszelkiego rodzaju, aparaty telefoniczne wszelkiego rodzaju (w tym iphony, smartphony), sprzęt fotograficzny, komputerowy (w tym ipady, tablety), urządzenia dostępowe do internetu, telewizji, telefonii, przenośne urządzenia do nawigacji satelitarnej, palmtopy, konsole do gier, odtwarzacze multimedialne (w tym ipody, e-booki),
 - 2) futra i odzież skórzaną,
 - 3) zwierzęta,
 - 4) pojazdy mechaniczne, przyczepy turystyczne, namioty oraz ich wyposażenie albo rzeczy w nich pozostawione,
 - 5) rowery, wózki dziecięce i inwalidzkie.

Suma ubezpieczenia § 16

1. Suma ubezpieczenia jest uzgadniana z Ubezpieczającym i może wynosić: **25.000 zł, 50.000 zł** albo **100.000 zł** i stanowi górną granicę odpowiedzialności WARTY.
2. Sumę ubezpieczenia ustala się na jedno i na wszystkie zdarzenia powstałe w okresie ubezpieczenia, łącznie dla szkód osobowych i rzeczowych.
3. Suma ubezpieczenia w okresie ubezpieczenia ulega każdorazowo zmniejszeniu o wysokość wypłaconego odszkodowania aż do jej całkowitego wyczerpania.
4. Za zgodą WARTY, Ubezpieczający może uzupełnić sumę ubezpieczenia opłacając dodatkową składkę (doubezpieczenie). Uzupełniona do pierwotnej wysokości suma ubezpieczenia stanowi górną granicę odpowiedzialności WARTY od dnia następnego po opłaceniu dodatkowej składki.

Sposób ustalania wysokości szkody i odszkodowania § 17

1. WARTA ustala odszkodowanie na podstawie uznania roszczenia uprawnionego z umowy ubezpieczenia, zawartej z nim ugody lub prawomocnego orzeczenia sądu.
2. Niezależnie od odszkodowania, w granicach sumy ubezpieczenia, WARTA jest również zobowiązana do:
 - a) poniesienia kosztów wynagrodzenia i rozmiarów powołanych przez WARTĘ lub za jej zgodą, w celu ustalenia okoliczności i rozmiaru szkody,
 - b) zwrotu kosztów poniesionych przez Ubezpieczonego w celu ratowania mienia, zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia jej rozmiarów, jeżeli były one celowe, chociażby okazały się bezskuteczne,
 - c) poniesienia niezbędnych kosztów obrony sądowej przed roszczeniami poszkodowanych w sporze cywilnym, prowadzonym zgodnie z zaleceniami WARTY,
 - d) pokrycia kosztów obrony, jeżeli w wyniku zdarzenia powodującego odpowiedzialność Ubezpieczonego zostanie przeciwko niemu, jako sprawcy szkody, wszczęte postępowanie karne, a WARTA wyraziła zgodę na pokrycie takich kosztów.

ROZDZIAŁ VI – DODATKOWE UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ W ŻYCIU PRYWATNYM

Przedmiot i zakres ubezpieczenia § 18

1. Na wniosek Ubezpieczającego, po opłaceniu dodatkowej składki, ubezpieczeniem może być objęta odpowiedzialność cywilna (OC) Ubezpieczonego – osoby fizycznej i osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym.
2. Przedmiotem ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna Ubezpieczonego i osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, jeżeli w związku z czynnościami w życiu prywatnym lub posiadaniem mienia są oni zobowiązani, w myśl przepisów prawa, do naprawienia szkody.
3. WARTA przyjmuje odpowiedzialność w przypadku, gdy szkoda została wyrządzona poszkodowanemu czynem niedozwolonym, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile zdarzenie powodujące szkodę powstało w okresie ubezpieczenia.

Wyłączenia odpowiedzialności § 19

1. WARTA nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane:
 - 1) winą umyślną Ubezpieczonego i osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - 2) powolnym działaniem temperatury, pary, dymu i sadzy, pyłu,
 - 3) długotrwałym działaniem wstrząsów, hałasu, zagrożeń biologicznych,
 - 4) bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku emisji, wycieku lub innej formy przedostania się do powietrza, wody lub gruntu jakiegokolwiek substancji,
 - 5) osiadiania gruntych poprzez zalanie stojącymi lub płynącymi wodami, spowodowane działalnością człowieka,
 - 6) posiadaniem, użytkowaniem lub prowadzeniem pojazdów mechanicznych podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej oraz takich pojazdów mechanicznych do prowadzenia których wymagane są stosowne uprawnienia a także pojazdów latających albo pojazdów lub urządzeń pływających,
 - 7) w związku ze stanem nietrzeźwości Ubezpieczonego, osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym albo stanem po użyciu przez nich alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych w rozumieniu przepisów prawa,
 - 8) przez zwierzęta gospodarskie.
2. WARTA nie odpowiada również za szkody:
 - 1) powstałe w związku z działaniami wojennymi, rewolucją, zamieszkami, niepokojami społecznymi, strajkami, aktami terrorystycznymi lub sabotażem,
 - 2) wyrządzone przez Ubezpieczonego osobom pozostającym z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, jak również za szkody wyrządzone przez osoby pozostające z nim we wspólnym gospodarstwie domowym Ubezpieczonego albo sobie nawzajem,
 - 3) powstałe w wyniku wycinki drzew dokonywanej przez Ubezpieczonego lub osoby pozostające z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, bez stosownych zezwoleń i uprawnień,
 - 4) powstałe w środowisku naturalnym, polegające na jego zanieczyszczeniu lub skażeniu oraz w drzewostanie lasów i parków,
 - 5) powstałe w wartościach pieniężnych, papierach wartościowych, dokumentach i innych nośnikach danych, planach, zbiorach archiwalnych oraz zbiorach kolekcjonerskich wszelkiego rodzaju, w tym w dziełach sztuki i w biżuterii,
 - 6) powstałe w związku z wyczynowym uprawianiem sportów, a także amatorskim uprawianiem sportów niebezpiecznych,

- 7) nieprzekraczające w dniu ustalenia odszkodowania 100 zł, w odniesieniu do szkód rzeczowych,
- 8) zakaźnych (w tym wirusa HIV),
- 9) będące wynikiem przeniesienia chorób przez zwierzęta stanowiące własność lub pozostające pod opieką Ubezpieczonego lub osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 10) w mieniu, z którego Ubezpieczony korzystał na podstawie umowy najmu, dzierżawy, użyczenia, przechowania, leasingu lub innej umowy nienazwanej o podobnych charakterze, o ile nie umówiono się inaczej,
- 11) powstałe w związku z posiadaniem i użyciem broni palnej, gazowej lub pneumatycznej.
- 12) objęte odpowiedzialnością w ramach obowiązkowego ubezpieczenia OC rolników,
- 13) wyrządzone w związku ze świadczeniem usług turystycznych w gospodarstwie rolnym.

3. WARTA nie zwraca kosztów nałożenia grzywien, kar administracyjnych lub sądowych oraz innych kar o charakterze pieniężnym, w tym również odszkodowań o charakterze karnym.

Suma ubezpieczenia

§ 20

1. Suma ubezpieczenia jest uzgadniana z Ubezpieczającym i może wynosić: **25.000 zł, 50.000 zł** albo **100.000 zł** i stanowi górną granicę odpowiedzialności WARTY.
2. Sumę ubezpieczenia ustala się na jedno i na wszystkie zdarzenia powstałe w okresie ubezpieczenia, łącznie dla szkód osobowych i rzeczowych.
3. Suma ubezpieczenia w okresie ubezpieczenia ulega każdorazowo zmniejszeniu o wysokość wypłaconego odszkodowania aż do jej całkowitego wyczerpania.
4. Za zgodą WARTY, Ubezpieczający może uzupełnić sumę ubezpieczenia opłacając dodatkową składkę (doubezpieczenie). Uzupełniona do pierwotnej wysokości suma ubezpieczenia stanowi górną granicę odpowiedzialności WARTY od dnia następnego po opłaceniu dodatkowej składki.

Sposób ustalania wysokości szkody i odszkodowania

§ 21

1. WARTA ustala odszkodowanie na podstawie uznania roszczenia uprawnionego z umowy ubezpieczenia, zawartej z nim ugody lub prawomocnego orzeczenia sądu.
2. Niezależnie od odszkodowania, w granicach sumy ubezpieczenia, WARTA jest również zobowiązana do:
 - a) poniesienia kosztów wynagrodzenia rzeczoznawców powołanych przez WARTĘ lub za jej zgodą, w celu ustalenia okoliczności i rozmiaru szkody,
 - b) zwrotu kosztów poniesionych przez Ubezpieczonego w celu ratowania mienia, zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia jej rozmiarów, jeżeli były one celowe, chociażby okazały się bezskuteczne,
 - c) poniesienia niezbędnych kosztów obrony sądowej przed roszczeniami poszkodowanych w sporze cywilnym, prowadzonym zgodnie z zaleceniami WARTY,
 - d) pokrycia kosztów obrony, jeżeli w wyniku zdarzenia powodującego odpowiedzialność Ubezpieczonego zostanie przeciwko niemu, jako sprawcy szkody, wszczęte postępowanie karne, a WARTA wyraziła zgodę na pokrycie takich kosztów.

ROZDZIAŁ VII – DODATKOWE UBEZPIECZENIE NASTĘPSTW NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW

Przedmiot i zakres ubezpieczenia

§ 22

1. Na wniosek Ubezpieczającego, po opłaceniu dodatkowej składki, ubezpieczeniem mogą być objęte następstwa nieszczęśliwych wypadków osób wskazanych w dokumencie ubezpieczenia (forma imienna), które w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia nie ukończyły 65 lat.
2. Przedmiotem ubezpieczenia są następstwa nieszczęśliwych wypadków polegające na uszkodzeniu ciała, rozstroju zdrowia lub śmierci Ubezpieczonego wywołane przyczyną zewnętrzną, niezależnie od woli Ubezpieczonego, mające miejsce na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i powstałe w okresie ubezpieczenia.
3. Na podstawie niniejszych OWU, WARTA udziela ochrony ubezpieczeniowej w razie:
 - 1) śmierci,
 - 2) stałego uszczerbku na zdrowiu,
 - 3) naprawy lub nabycia protez i środków pomocniczych.

Świadczenia z tytułu następstw nieszczęśliwych wypadków

§ 23

1. Z tytułu umowy ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków WARTA wypłaca świadczenia z tytułu:
 - 1) **śmierci** – w wysokości stanowiącej równowartość 100% sumy ubezpieczenia określonej w umowie ubezpieczenia,
 - 2) **stałego uszczerbku na zdrowiu** – w wysokości świadczenia odpowiadającego orzeczoneму procentowi stałego uszczerbku na zdrowiu w odniesieniu do sumy ubezpieczenia,
 - 3) **naprawy lub nabycia protez i środków pomocniczych** – zwrot kosztów naprawy lub nabycia protez i środków pomocniczych poniesionych w związku z nieszczęśliwym wypadkiem następującym w oparciu o dostarczone oryginały rachunków, do wysokości 10% sumy ubezpieczenia określonej w umowie ubezpieczenia, ale nie więcej niż 1.000 zł i pod warunkiem, że naprawa/nabycie zlecone zostały przez lekarza oraz miały miejsce w okresie 2 lat od daty zaistnienia nieszczęśliwego wypadku.
2. Wysokość świadczenia z tytułu stałego uszczerbku na zdrowiu nie może przekroczyć 100 % sumy ubezpieczenia określonej w umowie ubezpieczenia.

Wyłączenia odpowiedzialności

§ 24

- WARTA nie odpowiada za następstwa nieszczęśliwych wypadków powstałe na skutek:
- 1) umyślnego działania lub rażącego niedbalstwa Ubezpieczonego, chyba, że w przypadku rażącego niedbalstwa wypłata odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności,
 - 2) chorób zawodowych lub przewlekłych,
 - 3) prowadzenia przez Ubezpieczonego wszelkiego rodzaju środków transportu bez wymaganych uprawnień, chyba że nie miało to wpływu na powstanie szkody,
 - 4) podczas wykorzystywania maszyn rolniczych (sprzętu) niezgodnie z ich przeznaczeniem,
 - 5) usiłowania lub popełnienia przez Ubezpieczonego przestępstwa lub samobójstwa,
 - 6) zaburzeń nerwowych lub psychicznych Ubezpieczonego,
 - 7) napadów epileptycznych,
 - 8) zdarzeń w związku ze spożyciem alkoholu, zażyciem narkotyków lub innych środków odurzających przez Ubezpieczonego,
 - 9) uszkodzenia ciała spowodowanego leczeniem oraz zabiegami leczniczymi bez względu na to przez kogo były wykonywane,
 - 10) przebywania przez Ubezpieczonego na obszarach na których obowiązują zakaz poruszania się bądź korzystania z nich np. szlaki turystyczne, trasy zjazdowe, akweny wodne itp.,
 - 11) zamieszek, rozruchów bójek, a także wszelkiego rodzaju zakłóceń porządku publicznego (z wyjątkiem działania w obronie koniecznej),
 - 12) zdarzeń powstałych w związku z wyciecznym uprawianiem sportu,
 - 13) posługiwania się wszelkiego rodzaju ogniami sztucznymi, petardami itp. środkami,
 - 14) uczestnictwa w zawodach, treningach, zgrupowaniach oraz obozach sportowych nie objętych programem szkolnym,
 - 15) zawału serca i udaru mózgu, chorób tropikalnych, działań wojennych oraz stanu wyjątkowego.

Suma ubezpieczenia

§ 25

1. Suma ubezpieczenia stanowiąca górną granicę odpowiedzialności WARTY na jedno zdarzenie zaistniałe w okresie ubezpieczenia jest uzgadniana z Ubezpieczającym i może wynosić: **5.000 zł, 10.000 zł** albo **20.000 zł**.

2. Każda z osób ubezpieczonych w ramach jednej umowy ubezpieczenia objęta jest ochroną ubezpieczeniową do wysokości sumy ubezpieczenia określonej w tej umowie.

Sposób ustalenia wysokości szkody i świadczenia/odszkodowania

§ 26

1. Świadczenie lub odszkodowanie z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia – na podstawie niniejszych OWU – wypłacane jest na rzecz Ubezpieczonego lub osoby uprawnionej.
2. Ustalenie zasadności i wysokości świadczenia/odszkodowania następuje na podstawie dostarczonych przez Ubezpieczonego dokumentów oraz wyników badań lekarskich.
3. Procent stałego uszczerbku na zdrowiu określają lekarze powołani przez WARTĘ, na podstawie Tabeli norm oceny procentowej stałego uszczerbku na zdrowiu WARTY, udostępnionej na stronie www.warta.pl.
4. W przypadku dłuższego leczenia, procent stałego uszczerbku na zdrowiu określa się najpóźniej do końca 24 miesiąca od dnia nieszczęśliwego wypadku.
5. W razie utraty lub uszkodzenia organu, narządu czy układu, których funkcje przed wypadkiem były już upośledzone wskutek choroby lub stałego uszczerbku na zdrowiu procent stałego uszczerbku na zdrowiu w związku z wypadkiem określa się jako różnicę pomiędzy procentem stałego uszczerbku na zdrowiu po wypadku a stanem przed tym wypadkiem.
6. Jeżeli procent stałego uszczerbku na zdrowiu nie został ustalony przed śmiercią Ubezpieczonego, a śmierć ta nie pozostawała w związku przyczynowym z nieszczęśliwym wypadkiem przyjmuje się przypuszczalny procent stałego uszczerbku na zdrowiu ustalony przez lekarza WARTY.
7. Przy ustalaniu procentu stałego uszczerbku na zdrowiu nie bierze się pod uwagę rodzaju pracy ani czynności wykonywanych przez Ubezpieczonego.
8. WARTA może wystąpić do Ubezpieczonego albo jego przedstawiciela ustawowego o wyrażenie pisemnej zgody na wystąpienie WARTY do podmiotów, które udzielały świadczeń zdrowotnych Ubezpieczonego w celu uzyskania informacji związanych z weryfikacją podanych przez tę osobę danych o jej stanie zdrowia, ustaleniu praw osoby do świadczenia z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia i wysokości tego świadczenia w szczególności do lekarzy, którzy nad Ubezpieczonym sprawowali lub nadal sprawują opiekę po wypadku.

ROZDZIAŁ VIII – POSTANOWIENIA WSPÓLNE

Zawarcie umowy i okres ubezpieczenia

§ 27

1. Jeśli nie umówiono się inaczej, umowę ubezpieczenia zawiera się na podstawie pisemnego wniosku Ubezpieczającego o zawarcie umowy ubezpieczenia (druk WARTY).
2. Przy zawieraniu umowy ubezpieczenia Ubezpieczający zobowiązany jest:
 - 1) podać wszystkie znane sobie okoliczności, o które WARTA zapytała w formularzu wniosku lub innych pismach przed zawarciem umowy. Jeżeli Ubezpieczający wypełnił wniosek wadliwie lub nie podał żądanych danych, WARTA zwraca wniosek, wskazując dane, które należy podać, aby umowa mogła być zawarta. Jeżeli umowa ubezpieczenia została zawarta, mimo braku odpowiedzi Ubezpieczającego na poszczególne pytania, pominięte okoliczności uważa się za nieistotne,
 - 2) opłacić składkę z góry za cały okres ubezpieczenia, chyba że w umowie ubezpieczenia przyjęto inny sposób opłacenia składki.
3. Ubezpieczający zobowiązany jest zawiadamiać WARTĘ, w czasie trwania umowy, o zmianach okoliczności na podstawie których przyjmowano do ubezpieczenia przedmioty określone w § 1
4. W razie zawarcia umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek, obowiązki określone w ust. 3 i 4. spoczywają odpowiednio na Ubezpieczonym, o ile wiedział o zawarciu umowy na jego rachunek.
5. Zawarcie umowy ubezpieczenia WARTA potwierdza dokumentem ubezpieczenia.

Doubezpieczenie

§ 28

1. Po opłaceniu dodatkowej składki suma ubezpieczenia może być podwyższona w przypadku:
 - 1) zmniejszenia sumy ubezpieczenia w wyniku częściowej wypłaty odszkodowania,
 - 2) podwyższenia wartości ubezpieczonego przedmiotu ubezpieczenia i stanowi ona górną granicę odpowiedzialności WARTY od dnia następnego po opłaceniu dodatkowej składki.
2. W trakcie trwania umowy ubezpieczenia, po opłaceniu dodatkowej składki, możliwe jest również włączenie do ubezpieczenia nowego przedmiotu ubezpieczenia, dotychczas nieobjętego ochroną ubezpieczeniową.
3. Doubezpieczenie, o którym mowa w ust. 1. pkt 2) oraz ust. 2. nie ma zastosowania w odniesieniu do ubezpieczeń OC i NNW.
4. W przypadku doubezpieczenia składka opłacana jest wyłącznie jednorazowo w dniu zawierania umowy doubezpieczenia.
5. Doubezpieczenie, o którym mowa w ust. 1. i 2., zawierane jest na odrębnym dokumencie ubezpieczenia, z okresem ochrony do końca ważności pierwotnego dokumentu ubezpieczenia.

Czas trwania odpowiedzialności WARTY

§ 29

1. Umowę zawiera się na okres 12 miesięcy lub na okresy krótsze, przy czym minimalny okres ubezpieczenia nie może być krótszy niż 3 miesiące.
2. Odpowiedzialność WARTY rozpoczyna się od dnia następnego po zawarciu umowy ubezpieczenia, nie wcześniej jednak niż dnia następnego po zaplaceniu składki lub jej pierwszej raty, chyba że w umowie przewidziano późniejszy termin początku odpowiedzialności. Odpowiedzialność WARTY ustaje w przypadkach określonych w ust. 7.
3. Późniejszy termin początku odpowiedzialności WARTY, o którym mowa w ust. 2. nie może przekroczyć 30 dni od daty zawarcia umowy ubezpieczenia.
4. Na wniosek Ubezpieczającego, WARTA może przyjąć odpowiedzialność przed opłaceniem składki lub jej pierwszej raty i wyznaczyć Ubezpieczającemu termin opłacenia składki – nie dłuższy niż 14 dni, licząc od daty zawarcia umowy ubezpieczenia wskazanej na dokumencie ubezpieczenia. Jeśli składka nie została zapłacona w terminie, WARTA może wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym i żądać zapłaty składki za okres, przez który ponosiła odpowiedzialność. W braku wypowiedzenia umowy wygasa ona z końcem okresu, na który przypadła niezapłacona składka.
5. W razie opłacania składki w ratach, niezapłacenie w terminie kolejnej raty składki może spowodować ustanie odpowiedzialności WARTY wówczas, gdy WARTA po upływie terminu zapłaty kolejnej raty składki wezwiała Ubezpieczającego do zapłaty z zagrożeniem, że brak zapłaty w terminie 7 dni od otrzymania wezwania spowoduje ustanie odpowiedzialności.
6. W przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia i ustania odpowiedzialności WARTY, stosunek ubezpieczenia wygasa.
7. Umowa rozwiązuje się i odpowiedzialność WARTY ustaje:
 - 1) z upływem okresu ubezpieczenia, na jaki została zawarta umowa ubezpieczenia,
 - 2) w przypadku braku zapłaty przez Ubezpieczającego kolejnej raty składki po upływie 7 dni od otrzymania wezwania od WARTY do jej zaplaceniu,
 - 3) z chwilą doręczenia Ubezpieczonego zawiadomienia o wyczerpaniu sumy ubezpieczenia, chyba że dokonał on doubezpieczenia, zgodnie z § 29.
 - 4) z chwilą wypłaty odszkodowania za szkodę polegającą na całkowitym zniszczeniu lub utracie przedmiotu/ów ubezpieczenia,
 - 5) dla umów obejmujących następstwa nieszczęśliwych wypadków – z chwilą śmierci Ubezpieczonego nie angażującej odpowiedzialności WARTY z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia,
 - 6) w przypadkach określonych w ust. 8 i 9.
8. Jeżeli umowa ubezpieczenia jest zawarta na okres dłuższy niż 6 miesięcy Ubezpieczający ma prawo odstąpienia od umowy ubezpieczenia w terminie 30 dni, a w przypadku, gdy Ubezpieczający jest przedsiębiorcą w terminie 7 dni od zawarcia umowy. Odstąpienie od umowy ubezpieczenia nie zwalnia Ubezpieczającego z obowiązku zaplaceniu składki za okres, w jakim WARTA udzielała ochrony ubezpieczeniowej.
9. W razie zbycia przedmiotu ubezpieczenia prawa z umowy ubezpieczenia mogą być przeniesione na nabywcę. Przeniesienie tych praw wymaga pisemnej zgody WARTY. Jeżeli prawa z umowy ubezpieczenia nie zostały przeniesione na nabywcę przedmiotu ubezpieczenia, stosunek

ubezpieczenia wygasa z chwilą przejścia przedmiotu ubezpieczenia na nabywcę. Jeżeli prawa z umowy ubezpieczenia zostały przeniesione, na nabywcę przedmiotu przechodzą także obowiązki, które ciążyły na zbywcy. Pomimo tego przejścia obowiązków, zbywca odpowiada solidarnie z nabywcą za zapłatę składki przypadającej za czas do chwili przejścia przedmiotu ubezpieczenia na nabywcę.

10. W przypadku zawierania nowych umów ubezpieczenia, odpowiedzialność WARTY w zakresie ryzyka powodzi rozpoczyna się z upływem 30. dnia od daty zawarcia umowy ubezpieczenia (karencja).

Składka za ubezpieczenie

§ 30

- Składkę ubezpieczeniową oblicza się za czas trwania odpowiedzialności WARTY.
- Wysokość składki ubezpieczeniowej ustala się na podstawie obowiązującej w dniu zawarcia lub wznowienia umowy ubezpieczenia Taryfy Stawek, w zależności od:
 - przedmiotu ubezpieczenia,
 - zakresu ubezpieczenia,
 - wysokości sumy ubezpieczenia,
 - okresu ubezpieczenia,
 - liczby osób objętych ubezpieczeniem następstw nieszczęśliwych wypadków,
 - formy płatności składki.
- Na podstawie analizy dotychczasowego przebiegu ubezpieczenia i oceny stanu zagrożeń WARTA może, na określonych obszarach, wprowadzić tzw. stawki regionalne. Stawki regionalne mogą być korygowane współczynnikiem stosowanym w odniesieniu do poszczególnych grup i segmentów klientów.
- W przypadku doubezpieczenia określonego w § 29 składka należna do zapłaty liczona jest za okres udzielanej ochrony ubezpieczeniowej.
- Stosuje się niższe składki za posiadanie umowy obowiązkowego ubezpieczenia budynków rolniczych w WARCIE.
- Niezależnie od zniżek wymienionych w ust. 5., na podstawie analizy dotychczasowego przebiegu ubezpieczeń oraz oceny ryzyka decyzją upoważnionego Członka Zarządu lub Dyrektora właściwej jednostki organizacyjnej WARTY mogą być stosowane niższe składki specjalne.
- Stosuje się wyższe składki za:
 - płatność składki za ubezpieczenie w ratach,
 - szkodowy przebieg ubezpieczenia,
 - ubezpieczenie budynku palnego.
- Wszelkie zniżki i wyższe składki oblicza się metodą iloczynową. Łączna obniżka składki, odrębnie dla każdego przedmiotu ubezpieczenia, nie może przekroczyć 60%.
- W przypadku umów zawartych na okres 12. miesięcy składkę opłaca się jednorazowo, w dwóch lub czterech równych ratach.
- O ile nie umówiono się inaczej, składka lub pierwsza rata składki, jeżeli ustalono w umowie ubezpieczenia taką formę płatności, powinna być zapłacona w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia, najpóźniej do dnia poprzedzającego dzień rozpoczęcia ochrony ubezpieczeniowej.
- W przypadku składki płatnej w dwóch ratach – II rata powinna być uiszczona przed upływem połowy okresu ubezpieczenia.
- W przypadku składki płatnej w czterech ratach – II, III i IV rata składki powinny być uiszczane przed upływem kolejnych kwartałów okresu ubezpieczenia.
- W przypadku płatności składki przelewem bankowym/przekazem pocztowym jako termin zapłaty składki (raty składki) przyjmuje się datę dokonania wpłaty, tj. datę potwierdzenia przez bank polecenia przelewu bądź datę stempla pocztowego na dowodzie wpłaty.
- Składkę za ubezpieczenie zaokrągla się do pełnych złotych w ten sposób, że końcówki od 50 groszy włącznie dolicza się do pełnego złotego w górę, a poniżej 50 groszy odlicza się. Raty składki zaokrągla się do pełnych złotych w ten sposób, że suma rat równa się łącznej składce do zapłacenia.

Zwrot składki za ubezpieczenie

§ 31

- Z zastrzeżeniem ust. 2., w przypadku wygaśnięcia stosunku ubezpieczenia przed upływem okresu, na jaki została zawarta umowa, Ubezpieczającemu lub osobie przez niego upoważnionej przysługuje zwrot składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej.
- Wyczerpanie sumy ubezpieczenia określonej w dokumencie ubezpieczenia wskutek wypłaty odszkodowania (odszkodowań) stanowi całkowite spełnienie świadczenia z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia i w związku z wykorzystaniem ochrony ubezpieczeniowej w całości, zwrot składki nie przysługuje.
- Składkę podlegającą zwrotowi ustala się proporcjonalnie do niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej, poczynając od dnia następnego po wygaśnięciu stosunku ubezpieczenia.

Postępowanie w przypadku powstania szkody

§ 32

- W razie powstania szkody Ubezpieczony obowiązany jest:
 - użyć dostępnych mu środków w celu ratowania przedmiotu ubezpieczenia oraz zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia jej rozmiarów,
 - niezwłocznie powiadomić Policję o:
 - wypadku z ofiarami w ludziach i/lub powstałym w okolicznościach nasuwających przypuszczenie, że zostało popełnione przestępstwo,
 - każdym przypadku kradzieży z włamaniem, usiłowania lub dokonania rozbój, a także utraty przedmiotu ubezpieczenia podczas akcji ratowniczej – najpóźniej 6 godzin od ujawnienia się zdarzenia; zawiadomienie powinno zawierać wykaz utraconych przedmiotów,
 - zabezpieczyć możliwość dochodzenia roszczeń odszkodowawczych wobec osób odpowiedzialnych za szkodę,
 - niezwłocznie zgłosić szkodę do Centrum Obsługi Klienta (COK) WARTY pod numerem telefonu wskazanym w dokumencie ubezpieczenia, nie później niż w ciągu 7 dni od dnia zaistnienia szkody lub uzyskania informacji o niej, jednak nie później niż w ciągu 7 dni po ustaniu okoliczności uniemożliwiających wcześniejsze zgłoszenie szkody. Następnie dokonać zgłoszenia szkody postępując zgodnie ze wskazówkami udzielonymi drogą telefoniczną przez pracownika COK, w szczególności przekazać do WARTY, w trybie uzgodnionym z pracownikiem COK, wypełniony i podpisany druk zgłoszenia szkody,
 - zezwoić WARCIE na dokonanie czynności mających na celu ustalenie przyczyn i rozmiarów szkody.
- Jeżeli Ubezpieczony z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa nie dopełnił obowiązku określonego w ust. 1. pkt 1), WARTA jest wolna od odpowiedzialności za szkodę powstałą z tego powodu.
- Jeżeli Ubezpieczony z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa nie dopełnił obowiązku określonego w ust. 1. pkt 4), WARTA może odpowiednio zmniejszyć odszkodowanie/świadczenie, jeżeli naruszenie przyczyniło się do zwiększenia szkody lub uniemożliwiło WARCIE ustalenie okoliczności i skutków wypadku.
- W zakresie ubezpieczenia rolniczego niedopełnienie przez Ubezpieczonego pozostałych obowiązków określonych w ust. 1. miało wpływ na powstanie szkody, zwiększenie jej rozmiarów lub ustalenie okoliczności wypadku i szkody, WARTA może odmówić wypłaty odszkodowania/świadczenia lub je zmniejszyć.
- Niezależnie od wskazanych wyżej obowiązków w przypadku powstania szkody, Ubezpieczony obowiązany jest dodatkowo w ramach:
 - ubezpieczenia ruchomości domowych i stałych elementów:
 - powiadomić właściwy bank o utracie karty płatniczej lub czeków w wyniku kradzieży z włamaniem lub rozbój, w terminie najpóźniej 12 godzin od ujawnienia się zdarzenia,
 - złożyć w WARCIE wykaz – utraconych, zniszczonych lub uszkodzonych – przedmiotów ubezpieczenia z podaniem ich ilości, wartości, roku nabycia, producenta, ew. miejsca zakupu oraz inne dokumenty potwierdzające fakt posiadania danego przedmiotu – w terminie 7 dni od powiadomienia WARTY o powstaniu szkody,
 - udokumentować posiadanie utraconych przedmiotów, poprzez przedstawienie dowodów zakupu, gwarancji, instrukcji obsługi, opakowań itp.,
 - nie dokonywać zmian w przedmiocie ubezpieczenia, do czasu przybycia przedstawiciela WARTY w celu ustalenia okoliczności szkody, nie dłużej jednak niż 7 dni od dnia

zawiadomienia WARTY o powstaniu szkody, chyba że dokonanie zmian jest konieczne w celu zabezpieczenia przedmiotu ubezpieczenia przed powiększaniem się szkody,

- ubezpieczenia OC w życiu prywatnym – niezwłocznie zawiadomić WARTĘ o wszczęciu postępowania sądowego albo wystąpieniu poszkodowanego z roszczeniem o odszkodowanie na drogę sądowną,
- ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków:
 - starać się o złagodzenie skutków nieszczęśliwego wypadku oraz o niezwłoczne uzyskanie pomocy lekarskiej,
 - uzyskać wszelkie dokumenty potwierdzające okoliczności nieszczęśliwego wypadku dla uzasadnienia zgłoszonego roszczenia,
 - na zlecenie WARTY poddać się badaniu przez lekarza wskazanego przez WARTĘ lub obserwacji klinicznej, celem ustalenia stopnia stałego uszczerbku na zdrowiu.
- Jeżeli w związku z powstałą szkodą WARTA zaleca na piśmie podjęcie środków mających na celu zapobieżenie w przyszłości dalszym szkodom, a Ubezpieczony z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa nie zastosował się do tego zalecenia, WARTA może odmówić wypłaty odszkodowania za następne szkody powstałe z tej samej przyczyny lub je odpowiednio zmniejszyć.
- Zaspokojenie lub uznanie przez Ubezpieczonego roszczenia o naprawienie szkody, która objęta jest niniejszym ubezpieczeniem OC, nie ma skutków prawnych względem WARTY, jeśli nie wyraziła ona na to uprzednio zgody.

Termin i zasady wypłaty odszkodowania / świadczenia

§ 33

- Odszkodowanie jest wypłacane w ciągu 30 dni od daty otrzymania przez WARTĘ zgłoszenia szkody w trybie określonym w § 28.
- Jeżeli w terminie określonym w ust. 1. wyjaśnienie okoliczności koniecznych dla ustalenia odpowiedzialności WARTY lub wysokości odszkodowania nie jest możliwe, WARTA wypłaca odszkodowanie w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe. Bezsprawną część odszkodowania WARTA wypłaca w terminie 30 dni od daty zgłoszenia szkody.
- Przez bezsprawną część odszkodowania rozumie się część świadczenia WARTY, która może być wypłacona po spełnieniu następujących warunków:
 - została ustalona odpowiedzialność WARTY za zgłoszoną szkodę
 - i równocześnie
 - nieznana jest dokładna, ostateczna wysokość szkody, jednak z całą pewnością wiadomo, że wysokość szkody przekroczy kwotę zakwalifikowaną jako bezpieczna część odszkodowania.
- WARTA zobowiązana jest powiadomić pisemnie, w terminach określonych w powyższych ustępach, osobę występującą z roszczeniem o odmowie wypłaty lub o wypłacie odszkodowania w innej wysokości niż w zgłoszonym roszczeniu, ze wskazaniem okoliczności i podstawy prawnej oraz pouczeniem o możliwości dochodzenia roszczeń na drodze sądowej.
- W przypadku odzyskania przedmiotów ubezpieczenia w stanie nieuszkodzonym, WARTA wolna jest od obowiązku wypłaty odszkodowania, a gdy odszkodowanie zostało już wypłacone, Ubezpieczony obowiązany jest niezwłocznie zwrócić WARCIE wypłaconą kwotę, zaś w przypadku odzyskania przedmiotów w stanie uszkodzonym lub zmienionym przedstawić jej do oględzin WARTY w celu weryfikacji odszkodowania.
- Jeżeli Ubezpieczony zmarł po ustaleniu procentu stałego uszczerbku na zdrowiu, a śmierć nie pozostaje w związku przyczynowym z nieszczęśliwym wypadkiem objętym umową ubezpieczenia, niewypłacone przed śmiercią Ubezpieczonego świadczenie za stały uszczerbek na zdrowiu wypłaca się osobie uprawnionej, a w razie braku takiej osoby zwraca się udokumentowane koszty pogrzebu w granicach tego świadczenia osobie, która koszty te poniosła.
- Świadczenie z tytułu śmierci Ubezpieczonego wypłaca się osobie uprawnionej, po przedłożeniu wykazu z aktu zgonu i dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby uprawnionej.
- Jeżeli Ubezpieczony otrzymał jednorazowe świadczenie z tytułu stałego uszczerbku na zdrowiu a następnie zmarł na skutek tego samego wypadku, świadczenie z tytułu śmierci wypłaca się osobie uprawnionej tylko wówczas, gdy jest ona wyższe od świadczenia wypłacanego Ubezpieczonego, po uprzednim potrąceniu wypłaconej kwoty.

ROZDZIAŁ IX – ROSZCZENIA REGRESOWE

§ 34

- Roszczenie Ubezpieczonego przeciwko osobie trzeciej, odpowiedzialnej za szkodę, przechodzi na WARTĘ do wysokości wypłaconego odszkodowania. Jeżeli WARTA pokryła tylko część szkody, Ubezpieczonemu przysługuje co do pozostałej części pierwszeństwo zaspokojenia przed roszczeniami WARTY.
- Nie przechodzi na WARTĘ roszczenie Ubezpieczonego do osób, z którymi Ubezpieczony pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym, chyba że wyrządził on szkodę umyślnie.
- Jeżeli Ubezpieczony, bez zgody WARTY zrzekł się roszczenia przeciwko osobie odpowiedzialnej za szkodę lub je ograniczył, WARTA może odmówić odszkodowania lub je zmniejszyć.
- Jeżeli zrzeczenie się lub ograniczenie ujawnione zostało po wypłaceniu odszkodowania, WARTA może żądać od Ubezpieczonego zwrotu całości lub części odszkodowania.

ROZDZIAŁ X – POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 35

- Do umów ubezpieczenia zawieranych na podstawie niniejszych OWU stosuje się prawo polskie.
- W sprawach nieuregulowanych w niniejszych OWU stosuje się odpowiednie przepisy Kodeksu cywilnego, ustawy o działalności ubezpieczeniowej oraz inne obowiązujące przepisy prawne.
- Powództwo o roszczenia, wynikające z umowy ubezpieczenia, można wytoczyć albo według przepisów o właściwości ogólnej albo przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby Ubezpieczającego, Ubezpieczonego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia.
- Skargi i zażalenia mogą być składane przez Ubezpieczającego, Ubezpieczonego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia w formie pisemnej do właściwej jednostki organizacyjnej WARTY. Organem właściwym do rozpatrzenia skargi lub zażalenia jest:
 - Dyrektor jednostki organizacyjnej, na terenie działalności której umowa ubezpieczenia była zawierana – w zakresie sprzedaży ubezpieczenia, lub
 - Dyrektor jednostki organizacyjnej, na terenie działalności której szkoda była likwidowana – w zakresie likwidacji szkód,
 - który pisemnie udzieli odpowiedzi osobie składającej skargę lub zażalenie.
- W porozumieniu z Ubezpieczającym, mogą być wprowadzone do umowy ubezpieczenia postanowienia dodatkowe lub odmienne od ustalonych w niniejszych OWU.
- Wszystkie zmiany i odstępstwa od postanowień niniejszych OWU są sporządzane w formie pisemnej pod rygorem nieważności.
- Niniejsze OWU w powyższym brzmieniu mają zastosowanie do umów ubezpieczenia zawieranych od dnia 18 listopada 2013 roku.

Wiceprezes Zarządu

Krzysztof KUDELSKI

Prezes Zarządu

Jarosław PARKOT